

DOCUMENTARY TESTIMONIES REGARDING BORDER TERMINOLOGY

Inga Druță

**PhD, Institute of Philology of the Moldavian Academy of Sciences, Chișinău,
Moldavia**

Abstract: The first manuals and science writings that were meant to raise the awareness of science itself, the first periodic publications, documents related to the economy of the eighteenth and nineteenth centuries in the Romanian language are all valuable sources of terminology. The paper shall list some of the most important documentary sources of the era showing the first mentions of the Romanian customs terms.

Keywords: term, customs terms, document, tradition, innovation

Vămile și legislația vamală se împletesc strâns cu fenomenele economico-sociale și, astfel, istoria vamală poate fi considerată o parte a istoriei generale a societății.

Termenul *vamă*, intrat în română ca împrumut popular din maghiară (*vám*), este atestat, conform DLR, la 1415. Cu același sens au circulat lexemele *mitarniță*, *posadă*, *scală*, *tamojnă*. Tot la 1415 a fost înregistrat termenul *vameș* (din magh. *vámos*), cu variantele *vamiș* și *vămaș*, care avea mai multe sinonime: *vămar*, *vămuitor*, *vămălaș*, *mitar*, *mitarnic*. În Evul Mediu, dregătorul domnesc cu funcția de conducător al unui punct vamal (din preajma unei ape) se numea în țările române și *schiler*.

Principatele Române reprezentau în Evul Mediu locul de întâlnire a mărfurilor Orientului cu cele din nord-vestul Europei. În această perioadă, primele puncte vamale cunoscute au fost: Căinenii, Branul, Vama Buzăului, Cernăuți (Dascălu, Popa, Giurea 2001: 5).

Primele atestări documentare privind existența vămile în Țara Românească sunt din perioada domnitorului Vlaicu-Vodă, acestea acordând privilegiile vamale neguțătorilor brașoveni (1358) și celor sibieni (1370). Erau cunoscute două categorii de taxe: *acciza* (dijma sau zeciuiala) și *vama*.

În Moldova, documentele vremii consemnează faptul că în secolul al XV-lea existau, ca sistem vamal, următoarele forme: a) vămi mari și vămi mici; b) vămi la oraș (taxele locale de astăzi); c) vămi la hotar, vămi la strajă (*ibidem*). „Până la Regulamentul organic, așa zisa «vamă» se lua de la vânzările făcute înlăuntrul țerei, prin târguri, bâlciuri, orașe și sate, – percepându-se adesea chiar în profitul proprietarilor pe moșiile lor – în virtutea vechilor privilegii de cari se bucurău multe familii boeresci” (Djuvara 1892: 69). Prin urmare, *vama*, cu sensul de „taxă”, era percepută inițial fie în beneficiul unor boieri, fie în vistieria domnească. *Vamă* se numea și *uiumul* („cantitatea procentuală de făină sau de grăunțe reținută la batoză, la moară etc. drept plată în natură pentru măcinat, treierat etc.”). Cu sensul de „taxă încasată de domn sau boieri de la cei numiți într-o funcțiune, de la vămi, ocne, poduri, păduri ș.a.” (Scriban 1939), în limba română veche a circulat și lexemul *avaiet* (*havaiet*).

Pe vremea lui Ștefan cel Mare, la fiecare punct de trecere a frontierei erau așezați „oamenii de încredere ai domnitorului” – *vameșii*, sub directivele *Marelui Vameș*, însărcinat cu conducerea acestei administrații și cu înțelegerile comerciale. În secolul al XVII-lea, paza vămii și prinderea contrabandiștilor erau încredințate corpului de *martalogi* (Dascălu, Popa, Giurea 2001: 6).

În Transilvania, în Evul Mediu, *vama* (cu sensul de „taxă”) se numea *tricesima* sau *vigesima*, iar funcționarii care controlau marfa și calculau taxele vamale (*vameșii*) se numeau *tricesimatori*: „Cum se știe, *vama tricesimală* la început era într-adevăr egală cu tricesima parte (3,33%) a valorii articolelor, dar începând cu mijlocul secolului al XV-lea, cu rare excepții, această cotă-parte a devenit 1/20 (5%)” (Simon 2008: 226). Cu semnificația „tarif vamal”, în epocă circula termenul *vectigal*. În literatura de specialitate se vorbește despre *vectigalurile* din 1603, 1620, 1632, 1634, 1654, 1687 și 1688 (*ibidem*: 222).

Structura unui *vectigal* din secolul al XVII-lea cuprindea titlul, care conținea și data, apoi, în rânduri separate, apăreau denumirile articolelor comerciale, cantitatea și sumele *vămii tricesimale* ce trebuiau plătite. Vămile (sumele percepute) erau trecute în *jurnale vigesimale* sau *registre de tricesimă*.

În Țara Românească și în Moldova, cu sensul de „tarif” era în uz turcismul *nart* (atestat, conform DLR, începând cu 1728), substituit, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, prin termenul de origine franceză *tarif* (care inițial oscila între formele *tarif* și *tarifă*): *tarifă* (AR 1830: 40; CR 1830: 140), *tarif* (AR 1834: 213). În presa vremii, în

primele decenii ale secolului al XIX-lea, franțuzismul era uneori glosat: *tarifă* (nart) (CR 1829: 286).

Termenul *taxă* este atestat încă la 1782 în Țara Românească, conform unui document citat de V.A. Urechia în *Istoria românilor* (1891, vol. I: 265) (instrucțiuni domnești către ispravnici relative la protopopi și biserici): „Protopopi ce datori mai întâi a griji și a cerceta de podoaba sfintelor biserici, de sfintele taine, cum să le ție, de botezul pruncului, de orânduiala slujbelor bisericesti, cu ce *taxă* să se săvârșească și cu ce chip să petreacă obștia preoției”) și la 1784 în Transilvania: „*tecșile*, adecă prețurile acestea nici a le mai ridica, nici după voia sa a lua sau care n-au fost în obicei a le aduce înlăuntru, să nu fie slobozi, tare se poruncește” (Stinghe 1901-1903: 4). Apare și în *Urbariul* [pentru Banat], publicat la Viena în 1781. Înregistrat în *Lexiconul de la Buda* (1825) sub forma *tacsă*.

Pe lângă manuale, calendare, publicații periodice etc., și unele documente cu caracter economic din epocă reprezintă o sursă prețioasă de unități terminologice. Într-un document din 1831, semnat de Gheorghe Filipescu, „marele dvornic din lăuntru” (un proiect apărut în 200 de exemplare sub formă de „filadă” (broșură), cu propuneri privind îmbunătățirea lucrării pământului, a calității cerealelor și a „soiurilor” de vite) (Constantinescu 1998: 155-166), pe lângă unele calcuri și stângăcii (*luptă de târg* „legea cererii și ofertei”, *râuri plutoase* „navigabile”, *plutire* (pe râuri) „navigație (fluvială)”, *prisosul grâului* „excesul de cereale”, *chiria transportuirii* „tariful de transport” ș.a.), găsim și încercări de a se introduce termeni împrumutați, indispensabili economiei textului redactat: *exportație* „export”, *product* „produs” („Așadar, din netrebnica alegere a seminței și din metoda cel prost al plugarilor se pricinuieste necurătenia grâului și prin urmare nefolosința *exportației* acestui *product*”), *transportuire* „transport” („Din județul Ialomița și până la Brăila *chiria transportuirii* unei chile de grâu pe uscat este taleri 18, și prin urmare, dupe analoghie, cu adaos din locuri mai depărtate”), *a naturaliza* („Stăpânirea locală poate cumpăra din Odesa sămânță de rișcă [hrișcă?] spre a o *naturaliza* și în Valahia”), *articolde negoț* („spre a nu se lăsa întru nebăgare de seamă un asemenea *articolde negoț*, care ar putea aduce intrare în țară de o numeroasă sumă de bani peste an, trebuința ar fi ca această sare, printr-o lucrare himicească, să se găsească mijlocul a se curăța de acea materie străină...”).

O culegere de documente economice din secolul al XIX-lea (anii 1813-1852) (v. Catalog 1967) din Transilvania ne furnizează informații prețioase privind prezența în

înscrisuri a unor termeni curenți în epocă, unii dintre care au fost consemnați ulterior în dicționare generale și specializate de limba română și s-au afirmat în terminologia vamală, iar alții au dispărut. Astfel, din prima categorie fac parte unitățile terminologice *chirie*, *comerț*, *contract*, *expeditor*, *taxă* ș.a. Categoria a doua cuprinde împrumuturi germane: *Anschlag* „evaluare, taxare” (doc. 1825: 368), *Protektionaltaxe* (doc. 2428: 462), *Punzierung* (și *Passierung*) „bilet de liberă trecere a mărfurilor” (doc. 577: 120 ș.a.; este frecventă și forma trunchiată *pasus*: doc. 31: 19 ș.a.), *Vorschuss* „avans” (doc. 1668: 343). Pe lângă acești termeni, în documentele consultate (corespondență a unor companii) se întâlnesc și elemente vechi, preponderent de origine turcească sau maghiară, păstrate în limba română ca arhaisme, regionalisme sau elemente populare ori ieșite din uz: *alişveriş* „vânzare, negoț, afaceri (reușite)” (doc. 142: 203: „nu este *alişveriş*”, „lipsă de *alişveriş*”), *chirigiu* „căruțaș; căraș” (*pass.*), *geremea* „amendă, penalizare” (doc. 58: 25), *iumbrucciu* „vameș” (doc. 58: 25), *reghie* „permis, autorizație de vânzare” (doc. 620: 128 ș.a.), dar și sintagme în latină și italiană (internaționale): *per consumo* (doc. 378: 84 ș.a.), *per tranzit* (doc. 737: 149 ș.a.), *fede sanitatis* „act eliberat de vamă pentru mărfurile și oamenii care se deplasau din regiuni necontaminate, precum și pentru terminarea carantinei” (doc. 1176-1180: 238).

Pentru a completa corpusul terminologic din perioada cercetată și mai ales pentru primele atestări ale unor termeni vamali, preluăm o serie de lexeme din inventarul constituit de Despina și N.A. Ursu în valoroasa lucrare *Împrumutul lexical în procesul modernizării limbii române literare* (2004-2006): *acciz* (GC I: 43r; PBV: 11; P&P 1862), *articuluș* (RDN, 4), *articul* (SIU: 29r; IL 1840: 95) și *articol* (CR 1830: 41; MN 1836: 17), *comerție* (AR 1832: 64; NPC: X), *comerțiu* (PCP: 21; AR 1829: 190; CR 1830: 211) și *comerțiu* (AR 1832: 44), *exportarisi* (GIC: 228; GC I: 157v; AR 1837: 117), *exportui* (GC V: 121r; BGO 1844: 46), *esporta* (GC I: 155v; FMIL 1844: 54) și *exporta* (IO: 62; GC I: 143r; MN 1836: 62), *importarisi* (GIC: 228; BFO 1833: 130), *importație* (PCP: 21; AR 1830: 164; GC V: 121r), *transport* (IPC: 9, 12; IO: 63), *transporta* (IO: 63), *transportarisi* (GIC: 157) și *transportui* (AR 1829: 53; GC V: 119v; BGO 1844: 167).

Dintre manualele apărute pe la sfârșitul secolului al XIX-lea prezintă interes pentru cercetarea noastră lucrarea *Elemente de economie politică. Carte de școală întocmită după publicațiuni străine* de D. Aug. Laurian (București, Editura Librăriei Socecu & Comp., 1897). Deși nu este sută la sută originală, ci „mai mult o traducere după cărțile din școala franceză ale economiștilor P. Leroy Beaulieu și E. Levasseur” (p. VI), după cum

mărturisește autorul însuși, scrierea constituie o contribuție substanțială la dezvoltarea domeniului și la definirea și explicarea conceptelor economice cunoscute în epocă în spațiul românesc, fiind utilă și sub aspectul terminologiei vehiculate.

În subcapitolul despre regimul vamal, Laurian utilizează două forme de plural pentru substantivul *vamă*: *vămi* și *vămuri*, încercând să dezambiguize un termen polisemantic (este vorba despre *polisemie internă*, în interiorul domeniului) prin mijloace gramaticale. Astfel, *vămile* desemnează „taxele vamale” („*Vămile*, în înțeles fiscal, sunt taxele ce se percep asupra mărfurilor care intră sau ies din țară, calculate fie după valoare, fie după greutate, măsură ori număr”, p. 352), iar *vămurile*, „administrația care percepe taxele” („Pentru a percepe taxe asupra mărfurilor care intră sau ies dintr-o țară, pentru a împiedica eșirea unora și intrarea altora și pentru a constata mișcarea comerțului cu străinătatea guvernele au stabilit la granițele statului *vămuri*”, p. 275-276). Astăzi, în vederea dezambiguizării circulă doi termeni: *vamă* „instituție care percepe taxe legale pentru intrarea și ieșirea unor bunuri din țară; loc, punct în care funcționează această unitate” și *taxă vamală*, iar forma de plural acceptată de normă este numai *vămi*.

În Evul Mediu, *vămile* erau domeniile, particulare sau ale slujbașilor aflați în fruntea oficiilor vamale princiare. Principatele Române se aflau sub monopolul comercial otoman. Situația s-a schimbat după Tratatul de la Adrianopol (1829), odată cu unirea vamală a celor două Principate Române din 1847. Aceste manifestări de independență în materie vamală s-au accentuat după unirea politică din 1859, urmărindu-se, prin legislația lui Alexandru Ioan Cuza și Carol I, favorizarea exportului produselor românești și protejarea industriei naționale, aflate la începuturile sale. Practic, în noile împrejurări politica vamală a oficialităților românești, departe de a îndeplini doar o funcție strict fiscală, era un instrument necesar pentru promovarea protecționismului vamal în interesul mai general al dezvoltării economice. La 1 ianuarie 1860 au fost unificate *vămile*, administrația centrală fiind la București, iar la Iași funcționând o sucursală.

După cum menționează istoricul Constantin C. Giurescu, „clauza libertății comerțului pe Dunăre și Marea Neagră, înscrisă în Tratatul de la Adrianopol, a avut consecințele cele mai importante asupra dezvoltării economice a țărilor noastre și, prin urmare, asupra întregii vieți românești. Produsele noastre putând fi vândute în mod liber, oricui, la prețul pieței, nemaieexistând monopolul de cumpărare turcesc pentru o serie întreagă de articole și la prețuri sub acelea ale pieței, rezultatul a fost o deosebită afluență de cumpărători, în special în porturile de la Dunăre și în capitală, o mișcare comercială

vie, câștiguri substanțiale pentru producători. Grânele sunt din ce în ce mai căutate; vase numeroase vin să le încarce la Brăila, care, la începutul lui martie 1836, este declarată *porto-franc*; ca urmare, mărfuri străine de tot felul se depozitează aici” (Giurescu 1966: 127). Din aceeași sursă aflăm că după 1829 „sporește simțitor numărul meseriașilor și al negustorilor; potrivit statisticii din 1832, ei ating cifra de 3.269 și sunt împărțiți în 38 de «corporații»; apar și forme incipiente ale industriei capitaliste, cum e fabrica de postav de la Tunari (1843)” (*ibidem*: 127), iar „în 1893 erau în București 115 întreprinderi industriale, dintre care 102, cu 7.128 de lucrători, beneficiau de legea încurajării industriei naționale; în 1902 numărul întreprinderilor bucureștene crescuse la 178” (*ibidem*: 167). Astfel, a fost absolut justificată votarea, în 1887, a primei legi de protecție a industriei naționale.

În aceste condiții, au fost încheiate primele convenții comerciale cu mai multe state, a fost adoptată *Legea generală a vănilor* (1874) și au fost elaborate noi tarife vamale, ceea ce a impulsionat și evoluția limbajului din domeniu.

Legea generală a vănilor cuprindea 11 titluri și 265 de articole, abordând, între altele, dreptul de vamă, administrarea mărfurilor și poliția frontierelor. Tit. VII (art. 166 – 174) se intitula „Despre contrabandă”, iar tit. VIII (art. 175 – 213) „Despre modul de a proceda în cazurile de infracțiuni”. Potrivit art. 166, care definea *contrabanda*, „orice *importațiune* sau *esportațiune* săvârșită sau tentată în contra dispozițiilor legii de față, fie în scopul de a nu se plăti drepturile cuvenite fiscoșului sau de a se eluda o *prohibițiune*, fie numai spre a se evita îndeplinirea unor formalități, va constitui un fapt de *contrabandă*”.

„Contrabanda având ca obiect *mărfuri tarifate* sau *prohibite*, făcută sau tentată în cuprinsul unui port sau unui *birou vamal*, prin locuri afectate regalmente la *operațiuni vamale*” se pedepsea cu *confiscarea mărfurilor* și cu o *amendă* egală cu jumătatea valorii acestora, dacă erau tarifate, și cu valoarea întregă dacă mărfurile erau prohibite (art. 167).

Folosirea în vamă a documentelor false prin care se păgubea fiscoșul de o parte din drepturile lui era considerată *înșelăciune* sau *escrocherie*, pedepsită conform Codului penal (art. 173). Era vorba de folosirea *facturilor*, a *scrisorilor de trăsură*, a „*polițelor de carico*” sau a oricăror acte conținând indicații mincinoase prin care se reușea înșelarea bunei-credințe a *agenților vamali* și crearea unei pagube.

În afara delictului de contrabandă, legea de la 1874 incrimina și o seamă de contravenții care, în conformitate cu prevederile Codului penal de la 1864, constituiau

infrațiuni. Astfel, art. 67 dispunea pedepsirea cu amendă de la 50 până la 200 de lei a căpitanului sau patronului vasului dacă nu depunea *manifestul încărcăturii* în 48 de ore de la sosirea în port. Art. 68 incrimina contravenția constând în deosebirile dintre mărfurile menționate în manifest și cele găsite efectiv pe navă. Dacă la bordul navei se găseau mai puține colete decât în *cargo manifest*, căpitanul sau patronul vasului era amendat cu 50 de lei pentru fiecare colet lipsă. Dacă se găseau mai multe colete decât în document, coletele în plus se confiscau. Dacă acestea conțineau *mărfuri prohibite* se aplica și o amendă de 150 de lei pentru fiecare colet în plus. Orice navă încărcată cu marfă de export trebuia să aibă la plecare un *manifest de încărcământ* vizat de *biroul vamal*, indicând natura și cantitatea mărfii.

O sursă valoroasă de termeni vamali este lucrarea *Tariful general al drepturilor de vamă. Raport și discursuri parlamentare* de Alexandru G. Djuvara (București, 1892), în care omul politic analizează relațiile comerciale ale României cu unele state prin prisma tarifelor vamale aprobate. Am înregistrat câțiva termeni simpli: *articol*, *carantină*, *concesiune*, *concurență*, *consumator*, *convențiune*, *export*, *fruntarii* („frontiere”), *import* (și *importațiune*), *imposit*, *liber schimb*, *monopol*, *negot*, *negociațiuni* („negocieri”), *producțiune*, *protecțiune*, *suprataxă*, *tarif* (și *tarifă*) și o serie bogată de termeni complecși sau sintagmatici: *a aplica suprataxe*, *aplicarea integrală a tarifului*, *așezarea taxelor unui tarif*, *clausa națiunii celei mai favorisate*, *comerțiu de fruntarie*, *concurență deschisă*, *concurență vrăjmășească*, *convențiune de comerțiu*, *cuantumul impositului*, *exploatarea pădurilor*, *fabrică favorizată*, *fabrică privilegiată*, *fixarea taxelor (pentru fiecare articol)*, *interese economice*, *inundarea pieței*, *monopol exclusiv*, *monopolizarea pieței*, *obiect de consumațiune*, *oblăduirea industriei*, *piață de consumațiune*, *porturi france*, *principiul protecțiunii industriei naționale*, *protecțiune vamală*, *producțiune românească*, *protegierea industriei*, *regim de avantagii*, *regimul prohibițiunii*, *regim silvic*, *regim vamal* (și *regimul vămilor*), *relațiuni de comerțiu*, *relațiuni de schimb*, *resbel economic*, *resbel vamal*, *răsboi de tarife*, *rivalitate de producțiune*, *scăderea taxei*, *tarif autonom*, *tarif convențional*, *tarif de favoare*, *tarif general* (și *tarifa generală*), *tarif maximal*, *tarif minimal*, *tarif protector*, *tarif vamal* (și *tarif de vamă*), *tarifare ad-valorem*, *tarifare mixtă*, *tarificare convențională*, *taxă de consumațiune*, *taxă de export*, *taxă de import*, *taxă sumptuară*, *taxă vamală*, *trafic de fruntarii* ș.a. Unii termeni sunt glosați sau explicați: *uniune vamală* (zollverein); „*monopol* este numai acolo unde numai unul singur profită de

dispozițiunile unei legi” (p. 37); „un tarif în care s’a păstrat o margine mare de *tocmelă*, de *scădere*” (p. 47).

Printre specialiștii preocupați de istoricul vămilelor și de legislația vamală se impune în mod deosebit, la sfârșitul secolului al XIX-lea, Constantin I. Băicoianu. O lucrare importantă în domeniu este *Câteva cuvinte asupra politicei noastre vamale și comerciale de la 1875 până în prezent* (București, 1901), în care se abordează premisele și impactul tarifelor vamale asupra dezvoltării economiei românești. Scrierea conține numeroși termeni vamali, iar predominarea termenilor complecși asupra celor simpli ilustrează evoluția domeniului. Termeni simpli: *armator, beneficii, branșă, consum, contractant, convenție, deficit, favorisări, fract/fracht, înlesniri, regulator, scutiri, taxațiune, trafic, transit, tranzitare* („tranzitarea vitelor noastre prin Austro-Ungaria”), *tratări* [negocieri]; termeni complecși: *anchetă industrială, articole de export, articole protejate, autonomie vamală, avantajii unilaterale, branșă industrială, combinațiune de import, comerț intermediar, concesiuni tarifare reciproce, convențiune comercială, debușeu intern, drepturi vamale, eșec tarifar, (a) face daraveri, graniță deschisă, graniță închisă, legături negustorești, manevrare tarifară, mărci de fabrică și de comerț, mijlocia exportului* [media], *minorare de taxe, nomenclatură tarifară, ostilități vamale, piață de desfacere directă, politică comercială, poliție veterinară, poziție avantajoasă pe piață, primă de import, produse românești, producțiune agricolă, producțiune indigenă, producțiuni străine, protecțiune vamală, protecțiunea proprietății industriale și comerciale, quantumul taxelor, ramură de producțiune agricolă/industrială, reduceri tarifare, reducțiune vamală, reformă tarifară, reformă vamală, regulare tarifară, regularea relațiilor comerciale, situațiune monopolistă, sporirea veniturilor fiscolei, stabilitate tarifară, stat importator, state contractante, tarif de transport, tarifare ad-valorem, tarifă convențională, tarifă generală, tarife diferențiare reciproce, taxă protectoare, taxe curat fiscale (și taxe pur fiscale), taxe exorbitante, taxe proibitive (sic!), tocmeală tarifară, tractat (și tratat) de comerț, tratament echitabil (pentru articolele de export), țară consumatoare, țară de proveniență, țară exportatoare, venitul vămilelor, vexațiune tarifară ș.a. Unii termeni sunt precizați: *scrisoare de trăsură (frachtbrief)* sau exprimați prin metafore: *scurgerea productelor industriale austro-ungare pe piața noastră, tragerea productelor brute din România*.*

În *Tariful general vamal* din 1876 se stipulează ce mărfuri „pot intra și eși fără plată de drepturi”, sunt *scutite de drepturi*, pentru ce produse „se va percepe

dreptulhotărât” și care este procedura pentru *percepțiunea drepturilor, tarifacțiune* sau *taxațiune*, care mărfuri sunt *prohibite la intrare* sau „*sunt supuse dreptului fixat la art. ...*”.

Inventarul de termeni vamali selectați din manualele, discursurile parlamentare, unele documente și presa vremii arată că terminologia domeniului în secolul al XIX-lea este încă instabilă, în dezvoltare, caracterizându-se prin influența mai multor limbi: maghiară, germană, franceză. Unii termeni circulau în diverse forme: *vameș, vamiș, vamaș, vămar, vămuitoar, vămălaș; convenție și convențiune; fract și fracht; tarif și tarifă; exportație, esportațiune și export; exportarisi, exportui, esporta și exporta; articuluș, articol și articol; comerție, comerțiu și comerțiu; import, împorțacțiune și împorțacțiune; transporta, transportarisi și transportui; tarifare și tarifacțiune; transit și tranzitare; (mărfuri) *proibite și prohibite* ș.a. Se constată sinonime pentru același concept (chiar și în texte de lege): *manifestul încărcăturii, cargo manifest, manifest de încărcământ; comerțiu de fruntarie și trafic de fruntarii; fabrică favorizată și fabrică privilegiată; oblăduirea industriei și protegierea (sau protecțiunea) industriei; înlesniri și scutiri; drepturi vamale și taxe vamale; minorare de taxe, reduceri tarifare și reducțiune vamală; taxe curat fiscale și taxe pur fiscale; regulare tarifară și tocmeală tarifară; plată de drepturi, percepțiune a drepturilor, tarifacțiune și taxațiune.**

Incursiunea în terminologia vamală a secolului al XIX-lea probează că aceasta îmbină *tradiția și inovația*, dezvoltându-se cu precădere în a doua jumătate a perioadei cercetate și fiind stimulată de noile condiții social-economice, de obținerea independenței naționale, de unificarea vămile și de apariția primelor legi și tarife ce reglementează domeniul. Din inventarul terminologic trecut în revistă, se evidențiază componenta neologică a limbajului vamal, reprezentând *inovația*.

Bibliografie

Constantinescu, N.N. *Studii de istorie economică și istoria gândirii economice*, București, Editura Academiei Române, 1998, vol. III

Dascălu, Ioan, Popa, Mihai, Giurea, Laurențiu. *Legislație și control vamal*, București, Mica Valahie, 2001

Giurescu, Constantin C. *Istoria Bucureștilor: din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*, București, Editura pentru Literatură, 1966

Simon, Zolt. *Tarifa tricesimală a Transilvaniei din 1634*. Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Șincai”, Târgu-Mureș, XI/2008, p. 221-250

Urechia, V.A. *Istoria românilor*, București, 1891, vol. I

Ursu, Despina, Ursu, N.A. *Împrumutul lexical în procesul modernizării limbii române literare (1760-1860)*, vol. I, Iași, Cronica, 2004; vol. II, Iași, Cronica, 2006

Surse

Constantin I. Băicoianu, *Câteva cuvinte asupra politicei noastre vamale și comerciale de la 1875 până în prezent*, Bucuresci, Tipografia Lucrătorilor Asociați Marinescu & Șerban, 1901

Catalog 1967 = *Catalogul documentelor referitoare la viața economică a țărilor române în sec. XVII-XIX*. București, 1967 (vol. II)

Alexandru G. Djuvara, *Tariful general al drepturilor de vamă. Raport și discursuri parlamentare*. București, 1892

GC = Iordache Golescu, *Condica limbii rumânești*. BAR, ms. 844 (vol. I), 845 (vol. II), 846 (vol. III), 847 (vol. IV), 848 (vol. V), 849 (vol. VI) și 850 (vol. VII)

GIC = Dinicu Golescu, *Însemnare a călătoriei mele...* Buda, 1826

Legea generală a vămile, 1874

IO = Paul Iorgovici, *Observații de limba rumânească*. Buda, 1799

IPC = [Învățătură pentru chitanțe date în schimbul bunurilor rechiziționate de armată], foaie volantă, Sibiu, 1788. BRV IV, nr. 216

D. Aug. Laurian, *Elemente de economie politică*. Carte de școală întocmită după publicațiuni străine. București, Editura Librăriei Socecu & Comp., 1897

NPC = Em. I. Nichifor, *Pravilă comerțială*, traducere din limba germană. Brașov, 1837

PCP = Eufrosin Poteca, *Cuvinte panighirice și moralnice*. București, 1826

RDN = *Rânduială despre neutralitate*, foaie volantă, [Sibiu, 1803]. BRV IV, nr. 287

SIU = [Manual de istorie universală predat prin anii 1815-1819 în Seminarul de la Socola din Iași], traducere anonimă din germană după J.B. Schütz, Viena, 1805. BAR, ms. 2791, f. 5-327, copie din 1824

Sterie D. Stinghe, *Documente privitoare la trecutul românilor din Șchei*, vol. II, Brașov, 1901 – 1903

Publicații periodice

AR = *Albina românească, gazetă politico-literară*, Iași, 1829 – 1850

- BFO = *Buletin, foaie oficială*, Iași, 1833 – 1859
- BGO = *Buletin, gazetă administrativă, apoi gazetă oficială*, București, 1832 – 1859
- CR = *Curierul românesc*, gazetă politică, administrativă, culturală și literară, București, 1829-1848
- FMIL = *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, Brașov, 1838 – 1865
- IL = *Icoana lumei, foaie pentru îndeletnicirea moldoromânilor*, Iași, 1840 – 1841
- MN = *Muzeu național, gazetă literală și industrială*, București, 1836 – 1838

Dicționare

- DLR = *Dicționarul limbii române* (seria nouă), București, 2010
- PBV = G.A. Polizu, *Vocabular româno-german*, înăvuțit și cores de G. Bariț. Brașov, 1857
- Scriban 1939 = August Scriban, *Dicționarul limbii românești*. Iași, Institutu de Arte Grafice „Presa Bună”, 1939
- P&P 1862 = Protopopescu E., Popescu V., *Nou dictionaru portativu de toate dicerile radicale și streine reintroduse și introduse în limbă, coprindendu și termeni științifici și litterari*. Bucuresci: Tipografia lui Toma Teodorescu, 1862